

INTERVJU S MONS. STJEPANOM BILETIĆEM, VODITELJEM HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE U STOCKHOLMU I GENERALNIM VIKAROM ŠTOKHOLMSKE BISKUPIJE

NA NJIVI BOŽJEGA MILOSRĐA

RAZGOVARALA: RUŽICA ŠILIĆ
SNIMIO: MARINKO ORLOVAC

Najmlađi svećenik u inozemnoj pastvi

RHEMA: *Odakle potječete i kako se u vama rodila ideja da postanete svećenikom?*

MONS. BILETIĆ: Potječem iz župe Gromiljak u Sarajevskoj nadbiskupiji. Moji su roditelji imali troje djece. Starija sestra je umrla, onda sam 1949. godine rođen ja i nakon mene mlađa sestra.

Ne bih mogao reći da sam u nekom sasvim određenom trenutku osjetio Božji poziv kako se to može nekada čuti od drugih svećenika. Kao dijete gledao sam svoga župnika. Bio sam ministrant i jednostavno nakon osnovne škole zamišljao sam sebe kako se „bavim poslom župnika“. Mislim da Bog tako i počinje zvati. Na početku nikome nije jasno o čemu se radi. Polako sam sazrijevao kroz gimnaziju koju sam pohađao u Dubrovniku. Komunisti su Sarajevskoj nadbiskupiji oduzeli zgrade sjemeništa u Travniku i bogoslovije u Sarajevu, pa su nas kandidate slali ili u Dubrovnik ili u Zagreb. Nadalje sam sazrijevao kroz teološki studij, te sam prolazio kroz različite faze doživljavanja sebe kao čovjeka, izgrađivanja, te uspoređivanja. I tako vam se svećeničko zvanje približava u svoj svojoj ljepoti i traženjima što taj poziv uopće znači – mogu li mu odgovoriti, mogu li se upustiti u to... I na koncu kroz niz koraka, te uz pomoć drugih i svoje vlastito razmišljanje dolazi i konačni korak - trenutak kad sam se konačno odlučio. Zaređen sam 1974. godine. Nakon mlade mise bio sam kapelan u župi Doboj, te kratko u Derventi, ali tamo sam već čekao odlazak u Švedsku, tako da sam u kolovozu 1977. godine već bio u Stockholmu.

RHEMA: *Znači da već jako dugo djelujete u Švedskoj?*

MONS. BILETIĆ: Da, ove su se godine navršile 32 godine. U Švedsku sam došao kad mi je bilo 28 godina. Sjećam se, prečasní msgr. Vladimir Stanković, tadašnji ravnatelj hrvatske inozemne pastve svima me je predstavljao kao najmlađeg svećenika u inozemnoj pastvi. Krenuvši tamo nisam znao što to znači i što me očekuje. Jednostavno sam prihvatio poziv sad već pokojnog biskupa Tomislava Jablanovića da tamo zamijenim jednog svećenika koji je bio iz Sarajevske nadbiskupije, a koji je iz zdravstvenih razloga trebao napustiti Stockholm. Razgovarajući s kolegama, ta ponuda mi se učinila dosta zanimljivom. Mislio sam da ću tamo ostati nekoliko godina. Nadbiskup Marko Jozinović, koji je došao kasnije, imao je sa mnom neke druge planove, ali sam ga zamolio da me ostavi u Švedskoj i ne znajući da će to biti toliko dugo. Prije par godina razmišljajući o svom radu u katoličkoj Crkvi u Švedskoj i o radu sa Hrvatima u ovoj zemlji, zapisao ovu rečenicu: „Ne znam zašto sam došao u Švedsku, ali znam zašto sam ostao“.

Hrvatski jezik – nekadašnji most – dobio rupe i oronuo

RHEMA: *U vrijeme vašeg odlaska u Švedsku u bivšoj je državi postojala nada da će se ti naši ljudi jednog dana vratiti kući. O njima se govorilo kao radnicima na „privremenom radu u inozemstvu“. Postoji li razlika u vašem pastoralnom djelovanju između „onda“ i „sada“?*

MONS. BILETIĆ: Mislim da se tada moralo razmišljati kako će se ti ljudi vratiti. Prije svega, sami su ljudi odlazili s namjerom da se vrate. Nitko im drugi to nije odredio i svi su taj njihov odlazak i rad tako prihvaćali. Međutim, vrijeme je poka-

zalo da njihov boravak u inozemstvu ide drugim smjerom, pa smo se svi na određen način morali korigirati. Pri tom mislim i na inozemnu pastvu koja se početkom sedamdesetih godina počela u Europi i organizirati. Pastva je tada bila postavljena na temelju nekih drugih pretpostavki nego što je to danas. Naime, s vremenom se uvidjelo da dolazi jedna druga generacija mladih koji nemaju tako tijesnu vezu s domovinom, koji u sebi nemaju nikakvu tradiciju iz „rodne župe“ gdje se živjelo onako kako se živjelo i kako se moglo. Pristup i pastoralnoj drugoj generaciji Hrvata rođenih u inozemstvu tekao je sasvim drugačije jer su oni živjeli u jednom drugom svijetu.

RHEMA: Kojemu?

MONS. BILETIĆ: Počeo se osjećati raskorak između roditelja i njihova načina razmišljanja u odnosu na njihovu djecu rođenu i školovanu u inozemstvu, pa se i prihvaćanje vjere moralo temeljiti na nekim drugim pretpostavkama, a ne samo na onim po kojima su djelovali njihovi djedovi i pradjedovi. Ovdje prvenstveno govorim o Skandinaviji, ali se to može jednako primijeniti na sve zapadnoeuropske zemlje.

Kad smo počeli pastoralno djelovati među tim našim ljudima vani, most koji nas je s njima tada povezivao bio je jezik i pripadnost jednom narodu. S vremenom je taj most koji se naziva jezik oslabio. Dobio je rupe i oronuo. Postavilo se pitanje možemo li mi tim mostom, koji je tako neupotrebljiv, prenijeti sav taj teret vjere u pozitivnom smislu riječi. Zaključak je bio da baš i ne možemo. Unatoč dubokih nacionalnih osjećaja, unatoč velike želje, počinjete shvaćati da je za taj drugi naraštaj samo puko pričanje priča kako je hrvatski jezik jako važan, a oni ga ne znaju dobro. On jest važan, i igra veliku ulogu kao odrednica pripadnosti jednom narodu, ali nije jedina. Svijest pripadnosti narodu može biti vrlo živa i bez znanja jezika. Za to imamo primjer drugih naroda. Ipak priznati se mora da se ovdje ne radi u prvom redu o tome da mi kao svećenici prenosimo jezik nego vrijednosti kršćanske poruke hrvatskom čovjeku, kako u Hrvatskoj, tako i vani. Prenosimo vrijednosti evanđelja, pa se sada postavlja pitanje koliko se s tim mladim ljudima može komunicirati na hrvatskom jeziku i to tako komunicirati da prime cjelovitost poruke, koliko jezik stare domovine može bit prenositelj i da li upotrebljavati i jezik nove domovine da bi se postigla potpuni navještaj radosne vijesti. Želim naglasiti da se oni i dalje osjećaju pripadnicima hrvatskog naroda i tu pripadnost izražavaju i potvrđuju hrvatskim pjesmama, plesovima, kroz njegovanje običaja, a na koncu i Misa je postala mjesto okupljanja koja osim religiozne komponente ima i dodatnu, hrvatsku, jer se govori o „hrvatskoj Misi“. I to je nešto pozitivno. Sveta misa uvijek je misterij koji nikad nećemo do kraja shvatiti jer se ona ne shvaća jezikom nego vjerom. Ni moja mama ni moja baka nisu znale ni riječi latinskog, ali za njih je misa bila nešto sveto.

Dušobrižnici „vatrogasci“

RHEMA: Kako ste na kraju riješili taj problem?

MONS. BILETIĆ: Pitao sam se kao i svi svećenici u misijama: „Koja je sada moja funkcija?“ Pomažem li ja tim ljudima ili odmažem? Zadržavam li ih na nekakvoj obali rijeke i dajem im piti, a pristup rijeci je sve teži i teži. Ili bih ih možda trebao

TKO JE MONS. STJEPAN BILETIĆ

Mons. Stjepan Biletić svećenik je Sarajevske nadbiskupije, koji više od trideset godina pastoralno djeluje među hrvatskim katolicima u Švedskoj. Za svećenika je zaređen 1974. godine. Bio je kapelan u Doboju i kratko u Derventi, a godine 1977. preuzima vodstvo Hrvatske katoličke misije u Stockholmu. Godine 1998. mjesni biskup Hubertus Brandenburg predložio ga je za imenovanje papinim kapelanom, a 1999. dobio je od švedskog kralja odličje - Zlatnu medalju za zasluge *Pro patria*. Katolička biskupija Stockholm dobila je 1998. prvog biskupa Šveđanina Andersa Arboreliusa, karmelićanina, koji ga je 2001. godine imenovao generalnim vikarom u biskupiji. Otada praktično obavlja dvije službe, a usto je više od deset godina i član Vijeća za inozemnu pastvu HBK i BK BiH. Godine 2004. postao je »vitez zapovjednik« Svetoga Groba, pa su sada trojica Hrvata članovi toga viteškog reda, kojemu je na čelu kardinal iz Vatikanske kurije. Od godine 2007. direktor je Švedskog karitasa („Caritas Sverige“).

popkrenuti s toga mjesta i u putiti na bolje mjesto, ka izvoru? Nitko nije baš imao pravi odgovor. Snalazio se svatko kako je znao. Možda se rad nas svećenika u Švedskoj može najbolje definirati ovako - sve se radi pomalo, ali ne toliko temeljito koliko bi trebalo. Nekad u šali kažem da smo mi „vatrogasci“ koji vrlo dobro odrađuju svoj posao gašenja, ali ponekad i netko „izgori“. Utješno je bilo što smo imali primjere duljeg dušobrižništva u Australiji i u Americi, i kod drugih naroda, na primjer kod Poljaka, gdje se moglo vidjeti da se u trećoj generaciji ti ljudi ponovno vraćaju svojim izvorima - nacionalnim i vjerskim, istina bez savršenog znanja jezika. Svima njima treba jedan drugi pristup.

RHEMA: Na kojemu jeziku slavite misu?

MONS. BILETIĆ: Za Hrvate još uvijek na hrvatskom jeziku, no kako puno radim i u biskupiji i na biskupijskoj razini imam kontakt sa švedskim župama, često slavim Mise i na švedskom jeziku. Ali već sada u ovoj situaciji gotovo je nezamislivo da imamo krštenje, vjenčanje ili sprovod, a da ne moramo upotrijebiti oba jezika - zbog toga što su prijatelji obitelji Šveđani, što je netko možda već i u braku sa Šveđaninom ili Šveđankom... Morate komunicirati s ljudima koji su tamo došli da vas ne gledaju tako čudno. Rijetko je da su baš svi iz Hrvatske, pa da obredi budu samo na hrvatskom.

RHEMA: Koliko Hrvata ima u Švedskoj?

MONS. BILETIĆ: To nitko ne zna. Najbolji je odgovor: „previše“. To je tajanstveni broj, budući da švedski Useljenički ured ne vodi statistiku po narodnosti useljenika nego po državama dolaska. Po crkvenom i svjetovnom tisku u Hrvatskoj mogu se naći različiti podaci koji su vrlo blizu istini - možda između 25.000 i 30.000. Doseljavanje Hrvata započelo je nakon završetka II. svjetskog rata ali je ta skupina bila vrlo mala. Drugi val se dogodio između 1950. do kraja 1960. godine kad je Švedska iz humanitarnih razloga primila određeni broj izbjeglica iz austrijskih i talijanskih sabirnih logora. U trećem valu od 1970. do 1980. godine

većinom dolaze radnici koji su došli tražiti bolje uvjete rada i života u velikim industrijskim središtima - u Malmöu, u Göteborgu, u Trollhättanu i Södertälju... Četvrti je val započeo ratom u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini kad je tako reći preko noći oko 60.000 ljudi sa područja BiH-a dobilo radnu dozvolu. Među njima je bilo oko 7.000 Hrvata. Važno je reći da su to bile mlade obitelji s djecom s područja Sarajevske nadbiskupije i Banjolučke biskupije i oni su velik potencijal. Među njima je velik broj školovanih, s određenim zanimanjima i radnim iskustvom. Našli su utočište i vrlo su se dobro snašli u Švedskoj, pa se tako i hrvatska dijaspora povećala i pomladila. Razasuti su po cijeloj Švedskoj po svim gradovima, tako da je nemoguće svima doći. Prostor Švedske je 3-4 puta veći nego Hrvatska.

Katolička crkva u Švedskoj – useljenička

RHEMA: *Koliko je rasprostranjena Katolička crkva u Švedskoj?*

MONS. BILETIĆ: Katolička crkva u Švedskoj je manjinska Crkva. Od 9 milijuna stanovnika samo je 1,5 % katolika, tj. oko 150.000, a od tih 1,5 % su oko 95 % useljenici iz različitih katoličkih zemalja. Hrvatski katolici u Švedskoj su po brojnosti možda treća ili četvrta skupina. Najviše ima Poljaka katolika, zatim Latinoamerikanaca iz različitih država, pa katolika Istočnih Crkava koji su povezani s Rimom. Primjerice: Kladejci, Melkiti, Maroniti, Armenci, sirijski katolici itd. Većinom dolaze iz zemalja Bliskog Istoka zahvaćenih ratnim zbivanjima u tim krajevima.

RHEMA: *A kako je organizirana jedna Hrvatska katolička misija?*

MONS. BILETIĆ: Dušobrižništvo Hrvata vani je organizirano u vidu hrvatskih katoličkih misija. To je crkveni izraz koji ukazuje da su u europskim zemljama hrvatski vjernici organi-

zirani, ne u vidu geografski određenih župa, nego po pravilu „osobnih župa“. Riječ „misija“ vrlo je široka i ima i političko značenje, a podsjeća na misije u Africi i drugim zemljama. Misija nema težinu župe, ali pokriva veće geografsko područje i više-manje okreće se jednom narodu koji ima nešto zajedničko. Ovdje je u pitanju nacionalnost i jezik. To znači da misija u Stockholmu ili Berlinu može pokrivati 15 župa. Ja sam svima njima na raspolaganju, ako žele dušobrižništvo na hrvatskom jeziku. Misije uglavnom nemaju svoje crkve nego su im na raspolaganju župne crkve, a u mnogim slučajevima iznajmljuju se protestantske crkve. U Švedskoj imamo četiri Hrvatske katoličke misije – u Göteborgu na zapadu Švedske, u Malmöu na jugu, a istočnije i sjevernije su još Jönköping i Stockholm.

Svake se nedjelje slave mise na hrvatskom jeziku u 12 gradova, a tijekom mjeseca čak u tridesetak gradova. Vjeronauk na hrvatskom jeziku drži se također na mnogim mjestima i obuhvaća velik broj djece. Želio bih pripomenuti da se u zadnje vrijeme sve više upotrebljava izraz „Hrvatske katoličke zajednice“ umjesto misije.

RHEMA: *Kako je došlo do toga da vas štokholmski biskup 2001. godine osobno izabere za generalnog vikara, zamjenika biskupa u svim područjima djelovanja?*

MONS. BILETIĆ: Katolička biskupija Stockholm dobila je 1998. godine prvog biskupa Šveđanina Andersa (Andrija) Arboreliusa, karmelićanina. On je rođen u Švicarskoj (roditelji su bila na službi u toj zemlji). Kao student engleskog i španjolskog jezika konvertirao je u Lundu. Nakon toga izabrao je redovničko zvanje. Postao je redovnik karmelićanin. Studirao je u Belgiji i Rimu. Čak mu je naš profesor Jakov

Svečano euharistijsko slavlje u prigodi 10. jubilarnog hodočašća Hrvata Skandinavije na grob sv. Brigite u Vadsteni

Mamić, karmelićanin, predavao duhovnost u Rimu. Nakon studija vratio se u Švedsku i živio u karmelićanskom samostanu na jugu Švedske. Biskup Anders je, nakon reformacije koja se proširila skandinavskim zemljama 1523. godine, kad je i Švedska po odredbi kralja Wase, dakle prisilno, s katolicizma prešla na protestantizam luteranske vjeroispovijesti, prvi rođeni Šveđanin katolik koji vodi Katoličku biskupiju, koja obuhvaća teritorij čitave Švedske. Budući da je Katolička crkva u Švedskoj useljenička, on je ovakvim odabirom najužeg vodstva biskupije to želio konkretno i pokazati. Stavio sam se na raspolaganje, i postavio dva uvjeta: da Biskupija prihvati još jednog hrvatskog svećenika koji bi pomagao u hrvatskoj zajednici u Stockholmu što je biskup odmah i obećao. Moja nova dužnost uključuje puno administracije i česta su putovanja. Drugi uvjet je bio: onoga trenutka kad biskup osjeti da mu nisam od pomoći da odmah kaže kako bih „spakirao svoje stvari“. Crkva u Domovini koju nazivamo svojom majkom malo je bila škrtta. I dolazak drugog svećenika je potrajao. Rješenje je došlo prije dvije godine kad nam se pridružio vlč. Ilija Pavlović, dotadašnji katedralni župnik u Puli.

Švedska priznala hrvatski jezik u praksi

RHEMA: U Švedskoj su jaka i hrvatska društva...

MONS. BILETIĆ: Da, u velikim gradovima postoje hrvatska društva koja okupljaju Hrvate i čine puno za njih. Zanimljivo je da su ona od početka djelovala pod hrvatskim imenom i da ih je odmah priznala i potpomagala švedska vlada. Prethodne smo godine proslavili 40. obljetnicu postojanja Hrvatskog društva „Zagreb“ u Hallstahammaru, a ima i nekoliko društava koja su proslavila trideset godina postojanja. Upravo ovih dana

proslavlja Hrvatsko društvo „Vladimir Nazor“ u Eskilstuni 30. obljetnicu postojanja. Zanimljivo je spomenuti da je Švedska jedina zemlja u Europi, koliko ja znam – i koliko god se toj zemlji prigovara da ne razumije Hrvatsku - koja je priznavala hrvatska društva upravo pod tim imenom. To znači da je u Švedskoj paralelno postojao Savez hrvatskih društava i Jugoslavenski savez društava, što je bila „kost u grlu“ jugoslavenskoj vlasti. Upravo su tvrdili da su hrvatska društva separatističke organizacije, ali švedske vlasti nikad nisu popustile njihovim pritiscima. U drugim zapadnoeuropskim zemljama tako što nije bilo moguće provesti. Isto tako, Švedska je bila korektna što se tiče hrvatskog jezika u školama. Roditelji koji su željeli da im djeca uče hrvatski jezik, i na početku školske godine to uredno prijavili, dobila su učitelja hrvatskog jezika. Nisu morala učiti „srpsko-hrvatski“ ili „jugoslavenski“ jezik. I sâm sam na nagovor roditelja počeo predavati hrvatski jezik u osnovnoj školi i u gimnaziji. U međuvremenu sam završio dvogodišnji studij na Višoj učiteljskoj školi u Stockholmu i stekao diplomu nastavnika hrvatskog jezika. Tim radom u školi sam se bavio 10 godina i prestao kada je započeo rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

RHEMA: Očito je da je Švedska priznavala hrvatski jezik u praksi...

MONS. BILETIĆ: Osim ovoga što sam već spomenuo u prilog ide i činjenica da je prvi rječnik koji je izašao vani i kojega je Školska vrhovna uprava Švedske tiskala u osamdesetim godinama bio je švedsko-hrvatski rječnik. Zanimljivo je da su istodobno izašla dva rječnika: švedsko-hrvatski i švedsko-srpsko/hrvatski. Tad je gotovo došlo do sukoba između švedskih i jugoslavenskih vlasti. Jugoslavenske vlasti su tvrdila da je dovoljan jedan rječnik i da se izdavanje dvaju rječnika ide samo na ruku

separatistima. To pokazuje da su Šveđani u pozitivnom smislu podlegli „dokazima iz Zagreba“, i respektirali želje naših utjecajnih ljudi u Švedskoj. U prvom redu spomenuo bih Branka Salaja, čovjeka koji je u Švedskoj puno napravio za naše ljude, Mirka Hrupelja koji je tada bio u Zagrebu, a kasnije savjetnik i prevoditelj na prvom veleposlanstvu Republike Hrvatske u Stockholmu, kao i profesoricu hrvatskoj jezika i književnosti Sonju Bennett koja je tada bila u Švedskoj. Dakle, Vrhovna školska je uprava izdala je taj rječnik koji je doživio već nekoliko izdanja. Njegov tvorac, Mirko Hrupelj, pretprošle je godine predstavio i zadnje, dopunjeno izdanje svoga rječnika u Stockholmu.

„Hvala nepoznatim ljudima“

RHEMA: *Kako naši ljudi žive gore?*

MONS. BILETIĆ: Nitko ne zna bijedu, a i radosti života svih tih ljudi izvan Domovine. Ljudi žele prikriti sve one teškoće i boli kako bi možda pokazali samo radost, zadovoljstvo. Žele pokazati da su i oni nešto ostvarili - da imaju lijep auto, da su kupili kuću ili stan, a onda ih ovi drugi ljudi često podcjenjuju i kažu da se prave važni. To me boli. A ja te ljude strahovito volim jer znam kakav im je život i što se sve krije iza nasmijanog lica, iza onih tisuću eura koje mijenja na banci. Znam da su oni „izvan Domovine“ više ili manje „obilježeni“, šikanirani na ovaj ili onaj način. Bio bi krivo reći da su im uskraćena neka prava, da su građani drugog reda. Ali mnoge stvari se rade u rukavicama. Svi imaju osmijeh na licu, ali kad pravi Šveđanin vidi da ti je prezime na „ić“, on zna odakle si. Volim biti s tim ljudima. S njima sam se i radovao i tugovao, plakao i pjevao. Sjećam se jedne žene koja me dočekala u jednom izbjegličkom prihvatilištu u Švedskoj riječima: „Hvala Bogu da ste došli. Jedino smo sigurni kad nam vi dođete da ništa od nas ne tražite“. Ali me boli kad i Domovina govori često puta s prezirom o njima, zbijaju šale i pita ih „a gdje ste bili ranije“. Ili „mudra izreka“ nekih političara: „Da li mogu glasovati oni koji u Hrvatskoj ne plaćaju porez?“ Nemojmo zaboraviti da svaka kupnja stana, kuće u Hrvatskoj unosi na stotine tisuća eura u Hrvatsku, a da im ta Hrvatska često puta nije ništa ranije pružila, osim domovnice, putovnice, osobne karte. Pa i kada su to dobili - sve su to platili, iako ne plaćaju porez. Poslužit ću se rečenicom kardinala Kuharića koji je rekao „da je bila Božja promisao da

je toliko Hrvata otišlo vani“ - jer u trenutku kad je Hrvatima u domovini za vrijeme Domovinskog rata trebala pomoć, dobili su je upravo od Hrvata koji su se otisnuli u svijet, ali to se zaboravilo. Prve kamione pomoći koji su krenuli iz Njemačke, te iz Skandinavije organizirale su Hrvatske katoličke misije zajedno s ljudima koji su odvajali od svoje uštedevine i slali. Ne želim time reći da Hrvatska ne bi postojala da nije bilo iseljenih Hrvata, niti da se tim ljudima treba vječno klanjati, ali to ne treba zaboravljati, a još manje omalovažavati...

Prvi švedski avion, vojni avion Herkules, koji je sletio na aerodrom u Sarajevu, kad se moglo sletjeti, a dugo nitko nije smio sletjeti, dovezao je pakete hrane Švedskog caritasa za Caritas u Bosni i Hercegovini, za Sarajevsku biskupiju i cijelu BiH. U tom avionu bio sam i ja. I to mi je bila neobično velika čast. Nisam se u Sarajevu mogao ni s kim susresti. Mogao sam stajati samo deset metara od aviona jer smo odmah nakon istovara išli dalje za Beč. U avionu je bilo samo nekoliko novinara, piloti i ja. Piloti su znali da će se avion spuštati na nekoliko mjesta dok ne dobije dozvolu za spuštanje u Sarajevu Tako smo dugo čekali u Beču, pa u Zagrebu. Kako piloti imaju tzv. VIP prolaz, pa na uzletištimu ne moraju koristiti granični prijelaz i ne idu preko carine, znali su da će sa mnom biti problema jer ja nisam pilot. Zbog toga su mi već u Švedskoj izdali dokument na kojemu je pisalo da sam i ja pripadnik oružanih snaga Švedske. To mi je danas velika i draga uspomena.

RHEMA: *Kako ste uspjeli prikupiti toliko veliku pomoć?*

MONS. BILETIĆ: U Švedskoj postoji organizacija SIDA čije ime više asocira na strašnu bolest nego na humanitarnu organizaciju. To je organizacija koja pomaže projekte u siromašnim zemljama preko neke ozbiljne humanitarne organizacije kao što su Crveni križ, Caritas itd. Dakle, kad prikupite određena novčana sredstva za određenu pomoć, ta organizacija na vaša prikupljena sredstva dodaje 90 % iznosa. Zahvaljujući hrvatskim vjernicima u Skandinaviji, SIDA je napravila presedan u svom radu - jer ona nikad nije pomagala ratom ugrožena područja, nego samo siromašne zemlje - gradili su škole, podizali bunare u Africi, Indiji... Međutim, kad je buknuo rat u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini, uspjeli smo ih privoljeti da nam pomognu. Na temelju novčanih sredstava hrvatskih vjernika i misija, darovali su nam pomoć od oko milijun kruna i tada smo počeli u ratom ugrožene krajeve slati „švedske pakete“. Radilo se o paketu hrane teškom 20-30 kg koji je sadržavao sve što je jednoj obitelji potrebno za mjesec dana života. Ti su švedski paketi bili jako popularni i u Hrvatskoj i u BiH. U svakom je paketu bilo i pismo da je to dar švedske vlade i hrvatskih vjernika u Švedskoj. Unutra je bila i adresa organizacije SIDA i adresa naših misijskih caritasa. Kasnije je stiglo čitavo mnoštvo zahvalnica: „Zahvaljujući ovom paketu moja obitelj i ja smo preživjeli. Hvala nepoznatim ljudima.“

Odvažnost jednog pisca

RHEMA: *U prošlom broju Rheme donijeli smo izvrstan intervju s o. Wilfridom Stinissenom, karmelićaninom i piscem koji djeluje u Švedskoj. Zahvaljujući vama,*

Na ovom mjestu počivaju zemni ostaci svete Brigite, suzaštitnice Europe. Hodočasničku misu kao i molitvu pred njezinim grobom ove godine je predvodio zagrebački nadbiskup, kardinal Bozanić. Iza njega je mons. Biletić, a u krupnom planu švedski biskup Arborelius.

njegovih osam knjige možemo čitati i na hrvatskom jeziku. Kako ste započeli svoj prevoditeljski rad?

MONS. BILETIĆ: Stinissen je jedan od najpoznatijih katoličkih pisaca u Švedskoj, kojeg i protestanti vrlo rado čitaju i cijene. Napisao je dvadesetak knjiga koje izdaje protestantska izdavačka kuća Verbum. Izdavačka kuća s tim nazivom postoji gotovo u svakoj državi. On je cijenjen i kao predavač o različitim duhovnim temama, a drži i duhovne vježbe. Djela su mu prevedena na devetnaest jezika, pa čak i na japanski. On nije Šveđanin, nego Belgijanac. No, sva svoja djela napisao je na švedskom.

Prva njegova knjiga koju sam pročitao bila je *Vječnost u vremenu*. Svidjelo mi se prvih nekoliko poglavlja, pa sam ih počeo prevoditi, onako kao vježbu. Tad nisam ni pomišljao da ću prevesti cijelu knjigu. Onda mi je jednom prilikom došao pomagati profesor dr. Tomo Vukšić iz Sarajeva, pa sam mu dao te tekstove da ih pogleda, ne govoreći mu ništa. Kad ih je uzeo i pročitao, svidjeli su mu se. Tek tada sam mu objasnio da se radi o knjizi koju sam počeo prevoditi. Ohrabrio me je. I prvo izdanje *Vječnosti u vremenu* izdala je Bogoslovija u Sarajevu, a zatim sam Stinissenove knjige nastavio izdavati u Zagrebu preko Društva svetog Jeronima i Naklade sv. Antuna. Neke su knjige izdane već dva puta kao *Moj je život u tvojim rukama*. Naslovnice knjiga *Čeznem za susretom u tvojoj ljepoti*, *Mala knjiga o dobrom vremenu*, *Ja ne umirem, ja ulazim u život* likovno je osmislila Daniela Mišura, katehistica u Stockholmu, koja se bavi slikanjem, pa je sve originalno došlo iz Stockholma.

RHEMA: Što je vas kao prevoditelja najviše dirnulo u Stinissenovim knjigama?

MONS. BILETIĆ: Rekao bih da je to Stinissenova potreba i odvažnost da komentira svetog Ivan od Križa, da njegova razmišljanja prilagodi suvremenom načinu razmišljanja i govora, tako da on ide od strofe do strofe i komentira ih. Sve su njegove knjige prožete duhovnošću svetog Ivana od Križa i svete Terezije Avilske, što je meni osobno, kad sam pročitao

prvu i drugu knjigu, bilo nešto novo. Uz to, na ljepši način su izrečene neke stvari u koje vjerujemo.

Dojmila me se knjiga *Istinski čovjek* gdje on jednostavno konstatira ono što mi možda svi znademo - ali nekako previđamo - jer smo se isključivo usredotočili na otkupljenje. Otkupljenje jest središte povijesti, ali mi ne možemo shvatiti otkupljenje bez stvaranja. Stvaranje doživljavamo kroz početak Biblije: „U početku Bog stvori nebo i zemlju... - i idemo dalje do istočnog grijeha, do Isusova dolaska i to je to. Ali općenito u stvaranju, a posebice u stvaranju čovjeka, Bog je prosuo toliko ljubavi da tu činjenicu jednostavno ne možete preskočiti. Ako se na njoj zadržite na pravilan način, to vam pomaže da shvatite kako je otkupljenje zapravo dovršetak stvaranja. Svi smo mi to znali, ali Stinissen je to izrekao na prekrasan način, tako da jednostavno uživete u tome.

To sam slušao i na teologiji. Da nije bilo ovoga, ne bi bilo onoga. Svidjela mi se i Stinissenova tvrdnja, koju sam poslije provjeravao, a za koju mi je i biskup Perić rekao da ju je izrekao još sveti Jeronim. Radi se o pitanju: „Što mislite, što je Bogu najdraže? Što vi možete Bogu najviše dati što je vaše?“ Sto posto ljudi, čak sam testirao i svoje kolege u Švedskoj, odmah odgovore da je to ljubav, vjera, dobra djela. Stinissen kaže: „Ne, to nije to. Naš vlastiti proizvod jest grijeh i to je jedino što mi možemo dati Bogu. Sve drugo je njegov dar. Što ćemo mi davati? Ali on je zadovoljan da mu mi dadnemo grijeh i on će ga svojom ljubavlju prekriti.“ Stinissen u knjizi ima jedan poljoprivredni pristup. Nasmijao sam se: „Bog i od grijeha može načiniti divna djela. Gledajte, ono što životinje izbacuju iz sebe, a što nije ugodno ni gledati ni mirisati, mi iz štale bacamo na njivu. Ali, ne smijemo zaboraviti da će se sve to ugraditi u zrna pšenice, a pšenica u kruh kojeg blagujemo na našim stolovima. Taj isti kruh pretvara se tijelo Kristove kojeg blagujemo kao kruh života. S tom slikom uspoređuje i naše grijeha. Ako grijeha bacimo na njivu Božjeg milosrđa, Bog će to sve pokriti svojom ljubavlju i sve će donijeti ploda.“

Sveta Brigita - „Božji glas sa Sjevera“

RHEMA: Kad se govori o Švedskoj nezaobilazna je sveta Brigita – „Božji glas sa Sjevera“. Ta svetica, koja je 1999. godine proglašena suzaštitnicom Europe, umrla je u Rimu 1373. a već je 1391. bila kanonizirana. U glasovitoj „plavoj crkvi“ u Vadsteni počivaju njezini ostaci i na tom se mjestu okupljaju Hrvati iz Švedske na svom godišnjem hodočašću. Kako se Šveđani odnose prema toj nama tako dragoj svetici?

MONS. BILETIĆ: Cijela protestantska teologija odbacila je štovanje svetaca. Ipak, Šveđani su zadržali neka imena. Sveti Erik bio je njihov kralj koji je poginuo u Finskoj. Postoji i crkva sv. Katarine. Spominju i svetu Birgittu (tako se izgovara ime 'Brigita' u Švedskoj), ali oni svetoj Birigitti ne pridaju neki značaj. Nikad o njoj ne govore da je bila katolkinja, nego velika žena Švedske - sveta Birgitta i tu stane sva priča. Oni ne hodočaste njoj iz nekih pobožnih motiva, nego, ako se zateknu u Vadsteni – žele vidjeti gdje ukopana.

Inače najveći dio crkava koje su nosile ime po svecima Šveđani su dokinuli i sada ih nazivaju po mjestu gdje se nalaze, kao kad bi mi naše crkve prozvali Zagrebačka crkva, Sesevska crkva...

Postoji jedna bezazlena tvrdnja da je čovjeku dovoljna samo vjera. Iz naše hrvatske perspektive to znači puno toga. Iz švedske, pak, perspektive to znači da se vi možete moliti kod kuće, čitati Sveto Pismo, možete i u prirodi doživjeti Boga, tako da je praktično otpala potreba da idete negdje u zajednicu i slavite svetu misu. Oko 2 % protestanata pohađa nedjeljnu službu Božju, a svega 3 % na velike svetkovine. Kod njih je to prva nedjelja u Adventu i vrst zornice na Božić i Uskrs. I to je razvodnjeno.

Vi nemate potrebe ići u crkvu. Ako vam je potrebna vjera, vi možete vjerovati bilo gdje – u svojoj sobi... Nema potrebe da tu svoju vjeru nekome pokazujete. Protestantizam je na neki način odsjekao i osjećaje. Osjećaji svakako ne smiju nigdje biti glavni, ali nam je papa Benedikt XVI. u čuvenom dokumentu kad su ga napali muslimani zapravo poručio kako „razum i osjećaji“ treba da idu zajedno. Ako dokinemo razum, ostaju samo osjećaji, a osjećaji su varljivi. Šveđani su odsjekli osjećaje i zato mi govori-

mo da su „hladni“. Oni nisu „hladni“ zbog klime, nego zato što je takav stav unio protestantizam. Oni ne pokazuju osjećaje. Oni neće plakati na sprovodu. Oni ne idu na sprovode. Oni se čudom čude kad vide da na naš sprovod dođe i po dvjesto ljudi...

Kad smo na poticaj štokholmskog biskupa Arboreliusa organizirali u svetoj godini 2000. prvo hodočašće Hrvata Skandinavije svetoj Brigiti i kad se u Vadsteni napunila crkva, čuvar crkve zaprepašteno me je pitao: „Što se događa?“ „Ne događa se ništa. Došli smo ovamo slaviti svetoj Birgitti i slaviti Misu!“ A on je, sav izvan sebe, otrčao kući da donese foto-aparat uz komentar: „U ovoj crkvi nikad nije bilo toliko ljudi.“ S hodočašćima u Vadstenu, svetoj Brigiti nastavili smo i nakon 2000. godine. Ove godine je bilo 10. jubilarno hodočašće Hrvata Skandinavije, a misu je predvodio zagrebački nadbiskup, kardinal Josip Bozanić. Na hodočašću su bili i veleposlanici republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Još malo o protestantskoj vjeri! Dakle, sramota je pokazivati osjećaje, čak i religiozne osjećaje. Sakramenti ne postoje. Mi katolici protestantima priznajemo samo krštenje. Nema svećeničkog reda, nema euharistije. Oni ne vjeruju u Kristovu prisutnost u svetoj pričesti. Vi se možete pričestivati i ne pričestivati. Po njima to je neko sjećanje na Isusovu posljednju večeru i ništa više. Ali kod nas to nije sjećanje, nego obnavljanje posljednje večere... A ono što je vrlo opasno je to da su oni vjeru odredili kao nešto što je ostatak tradicije. Oni svi slave Božić, svi slave Uskrs. U Adventu je okićeno sve i prije prve nedjelje Adventa. U svakom mjestu piše „Sretan Božić“. Uvjeren sam: Kad biste 50 % mladih pitali što se slavi na Uskrs, oni ne bi znali odgovoriti, ali ga slave. Švedska je puna religioznih simbola, ali nema vjere. Ipak se nadamo da će i u tim okolnostima Bog blagosloviti hrvatski svijet da, unatoč integraciji, očuva svoju pradjedovsku vjeru.

Što smo mi hrvatski svećenici učinili za te ljude u ovim krajevima? Nekada imam osjećaj da nismo puno. Možda se varam. Ali se ne varam u jednom i to me tješi: mi smo u ovim prilikama sa svojim ljudima bili i izdržali. Završavam zgodnim citatom kojeg sam zapamtio iz jednog filma: „Kada čovjek uđe u godine, onda mu uspomene smrde ili mirišu“. Meni mirišu!

Knjige W. Stinissena možete naručiti u Knjižari sv. Antuna

Knjižara sv. Antuna • Kaptol 6, Zagreb, tel/faks: 01/ 4828 823; e-mail: naklada.sv.antuna@zg.t-com.hr